

Sag C-33/21**Sammendrag af anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 98, stk. 1, i Domstolens procesreglement****Dato for indlevering:**

18. januar 2021

Forelæggende ret:

Corte suprema di cassazione (Italien)

Afgørelse af:

21. december 2020

Kassationsappellanter:

Istituto nazionale per l'assicurazione contro gli infortuni sul lavoro (INAIL)

Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS)

Kassationsindstævnt:

Ryanair DAC

Hovedsagens genstand

Kassationsanke til prøvelse af den dom, hvorved Corte d'appello di Brescia (appeldomstolen i Brescia, Italien) forkastede de appeller, som Istituto nazionale per l'assicurazione contro gli infortuni sul lavoro (statsanstalten for ulykkesforsikring, herefter »INAIL«) og Istituto nazionale della previdenza sociale (det nationale socialsikringskontor, herefter »INPS«) havde iværksat til prøvelse af dommen afsagt af Tribunale di Bergamo (retten i Bergamo, Italien) om forkastelse af deres søgsmål med påstand om erklæring af, at Ryanair DAC (herefter »Ryanair«) i henhold til den italienske lovgivning havde pligt til at forsikre 219 arbejdstagere, der var knyttet til lufthavnen Orio al Serio (Bergamo, Italien) som flyvende personel.

Genstand og retsgrundlag for anmodningen om præjudiciel afgørelse

Corte di cassazione (kassationsdomstol, Italien), som er den forelæggende ret, skal fastlægge, om ansatte i et luftfartsselskab hjemmehørende i Irland, som var knyttet til en hjemmebase i Italien, skulle være omfattet af den italienske lovgivning om social sikring.

I denne sammenhæng udelukkede tidligere retsinstanser, at det nævnte luftfartsselskab havde en »filial« eller »fast repræsentation« i Italien; af denne grund kunne reglen i artikel 14, stk. 2, litra a), nr. i), i forordning nr. 1408/71 om, at kørende personel i en transportvirksomhed er omfattet af lovgivningen i den medlemsstat, på hvis område den nævnte filial eller faste repræsentation er beliggende, ifølge disse retter ikke finde anvendelse.

Den forelæggende ret ønsker imidlertid oplyst, om den konkrete situation kan være omfattet af den efterfølgende bestemmelse i artikel 14, stk. 2, litra a), nr. ii), såfremt begrebet »person, der overvejende er beskæftiget i den medlemsstat, hvor han er bosat«, fortolkes på grundlag af de kriterier, som Domstolen har udviklet for så vidt angår begrebet »det sted, hvor arbejdstageren sædvanligvis udfører sit arbejde«, i artikel 19, nr. 2), litra a), i forordning nr. 44/2001.

Præjudicielt spørgsmål

»Kan begrebet »person, der overvejende er beskæftiget i den medlemsstat, hvor han er bosat«, i artikel 14, stk. 2, litra a), nr. ii), [i forordning nr. 1408/71, med ændringer], med hensyn til luftfart og kabinepersonale (forordning (EØF) nr. 3922/91) fortolkes på samme måde som det begreb, der (på området for retligt samarbejde i civile sager, retternes kompetence og kompetence i sager om individuelle arbejdsaftaler [forordning (EF) nr. 44/2001]) i [sidstnævnte forordnings] artikel 19, nr. 2), litra a), definerer »det sted, hvor arbejdstageren sædvanligvis udfører sit arbejde«, således som denne fortolkning kommer til udtryk i Domstolens praksis nævnt nedenfor?«

Anførte EU-retlige forskrifter

Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet (EFT 1971, L 149, s. 2), især artikel 13 og 14.

Rådets forordning (EF) nr. 44/2001 af 22. december 2000 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (EFT 2001, L 12, s. 1), især artikel 19, nr. 2), litra a).

Rådets forordning (EØF) nr. 3922/91 af 16. december 1991 om harmonisering af tekniske krav og administrative procedurer inden for civil luftfart (EFT 1991, L 373, s. 4).

Anførte nationale forskrifter

Artikel 37 i regio decreto-legge del 4 ottobre 1935, n. 1827 – Perfezionamento e coordinamento legislativo della previdenza sociale (kongeligt lovdekret nr. 1827 af 4.10.1935 – Reorganisering og samordning af bestemmelserne om social sikring, GU nr. 251 af 26.10.1935 – Almindeligt tillæg nr. 251), der fastsætter, at forsikringer vedrørende invaliditet, alderdom, tuberkulose og ufrivillig arbejdsløshed er obligatoriske for personer af begge køn og enhver nationalitet, der er fyldt 15 år og ikke er over 65 år, og som udfører lønnet arbejde som ansat.

Artikel 1 i decreto del presidente della Repubblica del 30 giugno 196[5] n. 1124 – Testo unico delle disposizioni per l'assicurazione obbligatoria contro gli infortuni sul lavoro e le malattie professionali (dekret nr. 1124 af 30.6.1965 fra republikkens præsident om bestemmelser vedrørende obligatorisk forsikring mod arbejdsskader og erhvervsygdomme, GU nr. 257 af 13.10.1965 – Almindeligt tillæg nr. 0), der fastsætter pligten til forsikring mod arbejdsskader hos INAIL for »personer, der betjener maskiner, der ikke direkte drives af brugeren, trykbærende udstyr, elektriske eller termiske apparater og anlæg, samt personer, der uanset arbejdets art er beskæftigede på værksteder, i laboratorier eller i miljøer, som er organiseret til arbejder, interventioner eller tjenesteydelser, som indebærer brug af disse maskiner, apparater eller anlæg. [...]«.

Samme dekrets artikel 4 fastsætter, at «[f]orsikringen omfatter: 1) alle, der permanent eller lejlighedsvis som ansat og under andres ledelse udfører lønnet manuelt arbejde, uafhængigt af aflønningsformen; [...]«.

Kort fremstilling af de faktiske omstændigheder og retsforhandlingerne i hovedsagen

- 1 INPS og INAIL anlagde søgsmål med påstand om, at Ryanair i henhold til den italienske lovgivning tilpligtes at forsikre 219 arbejdstagere, der var knyttet til lufthavnen Orio al Serio som flyvende personel, vedrørende perioden fra juni 2006 til februar 2010 hvad angår forsikringen hos INPS og perioden fra den 25. januar 2008 til den 25. januar 2013 med hensyn til forsikringen hos INAIL.
- 2 INPS' søgsmål var baseret på en inspektion, der havde vist, at arbejdstagerne udførte deres arbejde på det italienske nationale område, samt at situationen var omfattet af artikel 37 i kongeligt lovdekret nr. 1827/1935 og artikel 13 i forordning nr. 1408/71.
- 3 Desuden havde INAIL fastlagt, at de samme arbejdstagere var beskæftigede ved en operationsbase, benævnt *crew room*, som var udstyret med faste

arbejdsstationer med computere, printere, telefon, kontorreoler med arbejdsmeddelelser og telefax, hvorfor disse arbejdstagere var omfattet af forsikringspligt hos INAIL i medfør af artikel 1 og 4 i dekret fra republikkens præsident nr. 1124/1965 og artikel 37 i kongeligt lovdekret nr. 1827/1935.

- 4 Både Tribunale di Bergamo (retten i Bergamo) og Corte d'appello di Brescia (appeldomstolen i Brescia) fandt INPS' og INAIL's søgsmål ugrundet. Efter at have fundet, at det ikke var godtgjort, at alle 219 arbejdstagere var omfattet af de af Ryanair fremlagde blanketter E101, undersøgte Corte d'appello di Brescia (appeldomstolen i Brescia), hvilken lovgivning om social sikring der fandt anvendelse i henhold til forordning nr. 1408/71, og fastlagde, at alle berørte arbejdstagere var ansat på baggrund af irsk ansættelseskontrakt, at de konkret udførte deres arbejde i overensstemmelse med anvisninger modtaget fra Irland, samt at deres arbejdsydelse blev præsteret på italiensk område i 45 minutter pr. dag, og i resten af arbejdsdagen på irske fly; endvidere havde Ryanair ifølge appeldomstolen ikke en »filial« eller »fast repræsentation« på italiensk område, hvilket i henhold til EU-retten var påkrævet for at fastlægge, at selskabet havde forsikringspligt i Italien.
- 5 Corte d'appello di Brescia (appeldomstolen i Brescia) fastslog desuden, at det yderligere tilknytningskriterium om, at Ryanair i Orio al Serio havde en »operationsbase« som omhandlet i bilag III til forordning nr. 3922/91, ikke fandt anvendelse ratione temporis: Denne forordning havde nemlig til formål at harmonisere tekniske krav og administrative procedurer for sikkerhed inden for civil luftfart, og det ovennævnte kriterium blev først udvidet til at omfatte social sikring efter ikrafttrædelsen i maj 2010 af forordning nr. 883/2004, som ændret ved forordning nr. 465/2012.
- 6 Vedrørende INAIL's søgsmål fastslog Corte d'appello di Brescia (appeldomstolen i Brescia), at den eventuelle anvendelse af kriteriet om »operationsbasen« med hensyn til perioden efter april 2010 skulle udelukkes, henset til, at der ikke forelå faktiske omstændigheder, som godtgjorde, at dette kriterium var relevant.
- 7 INPS og INAIL har iværksat kassationsanke ved Corte di cassazione (kassationsdomstol) til prøvelse af dommen afsagt af Corte d'appello di Brescia (appeldomstolen i Brescia).

Kort fremstilling af begrundelsen for forelæggelsen

- 8 De faktiske omstændigheder i hovedsagen, som på nationalt plan er omfattet af artikel 37 i kongeligt lovdekret nr. 1827/1935 samt artikel 1 og 4 i dekret fra republikkens præsident nr. 1124/1965, henhører under EU-rettens anvendelsesområde, fordi de vedrører fastlæggelsen af, hvilken lovgivning om social sikring der finder anvendelse på arbejdstagere, som er ansat af et selskab hjemmehørende i Irland som medlemmer af besætningen for flyvninger, herunder internationale, som foretages fra hjemmebasen på lufthavnen Orio al Serio.

- 9 Hovedsagen vedrører især fortolkningen af artikel 13 og 14 i forordning nr. 1408/71, der var gældende indtil datoen (1.5.2010) for ikrafttrædelsen af forordning nr. 883/2004 om koordinering af de sociale sikringsordninger i EU-medlemsstaterne, efter vedtagelsen den 16. september 2009 af forordning nr. 987/2009.
- 10 Corte d'appello di Brescia (appeldomstolen i Brescia) udelukkede, at den konkrete situation var omfattet af tilknytningskriteriet i artikel 14, stk. 2, litra a), nr. i), i forordning nr. 1408/71, ifølge hvilket en person, som hører til det flyvende personel i et luftfartsselskab, som foretager internationale flyvninger, og som er beskæftiget af en filial eller af en fast repræsentation, som dette selskab har i en anden medlemsstat end den, hvor det har sit hjemsted, dog er omfattet af lovgivningen i den medlemsstat, på hvis område den nævnte filial eller faste repræsentation er. Som bemærket af Domstolen i dom af 2. april 2020, [CRPNPAC] (C-370/17 og C-37/18, EU:C:2020:260), forudsætter anvendelsen af denne bestemmelse, at to kumulative betingelser er opfyldt, nemlig for det første, at det pågældende luftfartsselskab har en filial eller en fast repræsentation i en anden medlemsstat end den, hvor det har sit hjemsted, og for det andet, at den omhandlede person er beskæftiget af denne enhed.
- 11 Det er dog nødvendigt også at undersøge, om den i hovedsagen omhandlede situation kan henhøre under anvendelsesområdet for bestemmelsen i artikel 14, stk. 2, litra a), nr. ii), hvorefter »[...] en person, der overvejende er beskæftiget i den medlemsstat, hvor han er bosat, er omfattet af denne stats lovgivning, selv om den virksomhed, hvori han er beskæftiget, hverken har sit hjemsted, en filial eller en fast repræsentation på dette område«.
- 12 I forbindelse med realitetsbehandlingen blev følgende nemlig fastlagt: 1) På lufthavnen Orio al Serio havde luftfartsselskabet en »operationsbase« for ledelse og organisering af personalets arbejdsydelser; 2) denne base var udstyret med computere, telefoner, telefax og reoler til opbevaring af dokumentationen vedrørende personale og flyvninger; 3) lokalet blev anvendt af hele Ryanairs personale i forbindelse med arbejdsopgaver til forberedelse af og efter hver turnus; 4) de arbejdstagere, som midlertidigt var uegnede til arbejde om bord på fly, skulle udføre arbejde ved denne base; 5) på dette sted havde personalet sin referenceperson, den såkaldte »supervisor«, som koordinerede besætningerne; 6) sidstnævnte person førte tilsyn med personalet og tilkaldte om nødvendigt ekstra personale, som havde pligt til at opholde sig inden for en times transport fra lufthavnen.
- 13 I lyset af disse faktiske omstændigheder er det nødvendigt at fastlægge den korrekte fortolkning af begrebet »person, der overvejende er beskæftiget i den medlemsstat, hvor han er bosat«, under hensyntagen til, at der som præciseret i artikel 14, stk. 2, litra a), i forordning nr. 1408/71 er tale om »en person, der hører til det kørende, sejlene eller flyvende personel i en virksomhed, som for andres eller for egen regning foretager international befordring af passagerer eller gods ad jernbane, landevej, luftvejen«.

- 14 Ordlyden af denne bestemmelse kræver, at det fastlægges, på hvilken medlemsstats område en person overvejende er beskæftiget; i denne sammenhæng er det ikke rimeligt at tage højde for nationaliteten af det fly, om bord på hvilket personen udfører sit arbejde: Eftersom dette fly opfattes som nationalt område tilhørende den stat, hvor flyet er registreret, ville det indebære, at det sted, hvor personen overvejende er beskæftiget, bestemmes med udgangspunkt i flyets nationalitet.
- 15 En sådan fortolkning synes ikke at være korrekt, fordi det drejer sig om kabinepersonale, som af åbenlyse grunde overvejende udfører sit arbejde om bord på fly; endvidere er bestemmelsen i artikel 14, stk. 2, litra a), nr. ii), formuleret som en undtagelse fra kriteriet om det sted, hvor arbejdsgiveren har sit hjemsted. Det er plausibelt, at det sted, hvor en person overvejende er beskæftiget, skal fortolkes som det sted, hvor arbejdstageren hovedsagelig udfører sine opgaver, hvilket skal opfattes som det sted, hvor eller hvorfra arbejdstageren faktisk i det væsentlige opfylder sine forpligtelser over for arbejdsgiveren, men med undtagelse af arbejde udført om bord på fly, eftersom dette sted ellers ville svare til det sted, som nævnes i artikel 14, stk. 2, litra a), som den omhandlede bestemmelse derimod udgør en undtagelse fra (som det åbenlyst fremgår af vendingen »med følgende begrænsninger«).
- 16 Formålet med bestemmelsen synes i forbindelse med fastlæggelsen af den anvendelige lovgivning om social sikring at være nødvendigheden af at give tilknytningskriteriet om det sted, hvor arbejdsydelsens væsentlige aspekter konkretiseres, forrang frem for kriteriet om det sted, hvor arbejdsgiveren har sit hjemsted, idet denne løsning på bedre vis sikrer, at de kompetente myndigheder kan føre tilsyn med overholdelsen af de sociale sikringsordninger, at disse ordninger anvendes fuldt ud, og at de berørte personer på bedst måde har adgang til sociale ydelser.
- 17 Dette formål kan også nås ved at anlægge en fortolkning af begrebet »person, der overvejende er beskæftiget i den medlemsstat, hvor han er bosat«, der er baseret på de samme kriterier, på grundlag af hvilke Domstolen ligeledes med hensyn til luftfart og kabinepersonale har fortolket begrebet »det sted, hvor arbejdstageren sædvanligvis udfører sit arbejde«, i artikel 19, nr. 2), litra a), i forordning nr. 44/2001.
- 18 I denne sammenhæng skal det erindres, at Domstolen i præmis 57 i dom af 14. september 2017, Nogueira m.fl. (C-168/16 og C-169/16, EU:C:2017:688) – for så vidt angår begrebet »det sted, hvor arbejdstageren sædvanligvis udfører sit arbejde«, i artikel 19, nr. 2), litra a), i forordning nr. 44/2001 – fastslog, at kriteriet om den medlemsstat, hvor arbejdstageren sædvanligvis udfører sit arbejde, skal fortolkes vidt (jf. analogt dom af 12.9.2013, Schlecker, C-64/12, EU:C:2013:551, præmis 31 og den deri nævnte retspraksis).
- 19 I den samme afgørelse, som også vedrørte arbejdstagere, der er ansat som medlemmer af kabinepersonalet hos et luftfartsselskab, præciserede Domstolen, at

retten i en medlemsstat, »når den ikke utvetydigt kan fastslå »det sted, hvor arbejdstageren sædvanligvis udfører sit arbejde«, skal identificere det sted, »hvorfra« denne arbejdstager hovedsageligt opfylder sine forpligtelser i forhold til sin arbejdsgiver, og dette ved at identificere og henholde sig til en række indicier, idet denne metode gør det muligt at tage hensyn til samtlige de faktorer, der karakteriserer arbejdstagerens virksomhed, og ligeledes at undgå, at et begreb som »det sted, hvor eller hvorfra arbejdstageren sædvanligvis udfører sit arbejde«, bruges som redskab eller bidrager til gennemførelsen af strategier for omgåelse (jf. analogt dom af 27.10.2016, D'Oultremont m.fl., C-290/15, EU:C:2016:816, præmis 48 og den deri nævnte retspraksis).

- 20 Henset til særprægene ved ansættelsesforhold inden for transportsektoren specificerede Domstolen desuden i dom af 15. marts 2011, Koelzsch (C-29/10, EU:C:2011:151, præmis 49), og af 15. december 2011, Voogsgeerd (C-384/10, EU:C:2011:842, præmis 38-41), en række indicier, som de nationale retter kan tage højde for: fastlægge, i hvilken stat det sted, hvorfra arbejdstageren udfører sine transportopgaver, det sted, hvortil arbejdstageren vender tilbage efter disse opgaver, og det sted, hvorfra arbejdstageren modtager instruktioner vedrørende sine opgaver og organiserer sit arbejde, er beliggende, det sted, hvor arbejdsredskaberne befinder sig, samt det sted, hvor de fly, om bord på hvilke arbejdet sædvanligvis udføres, har standplads.
- 21 I lyset af disse overvejelser har den forelæggende ret udsat hovedsagen og forelagt Domstolen det ovenfor anførte præjudicielle spørgsmål.